

Д-р Виктор Хаджиев*

СТРУКТУРНА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНСКА УСТОЙЧИВОСТ

Изследвана е взаимовръзката между структурната децентрализация и устойчивостта на управленското поведение, тяхната роля за оптималното функциониране на регионалната икономика. Анализирани са концептуалната рамка, върху която се осъществява процесът на структурна децентрализация, равнището на съвместимост между управленските дейности в интегралната и иновативната категория. Изведени са коефициенти за устойчивост на управленските дейности в процеса на административната и социално-икономическата децентрализация. Те имат изключително значение за определяне на управленското поведение на местната власт и бизнеса.

JEL: O10; R11; H11; C78

Устойчивото функциониране на социално-икономическата система оказва пряко въздействие върху степента на икономическо развитие на обществото. До голяма степен общественото развитие е подчинено на начина на управление на тази система. Най-общо начините на управление се подразделят на модерно (демократично) и традиционно (стереотипно) управление. Първото е ориентирано към промяна на социално-икономическата система и има за цел да определи ключовите предпоставки, които водят до създаване на устойчиви промени в обществото, т.е. до повишаване *равнището на обществен капитал*. Вторият начин на управление от своя страна довежда до формирането на рутинни управленски практики, които често затормозяват социално-икономическото развитие и са причина за институционални кризи в обществото.

Концептуална рамка на административната и социално-икономическата децентрализация

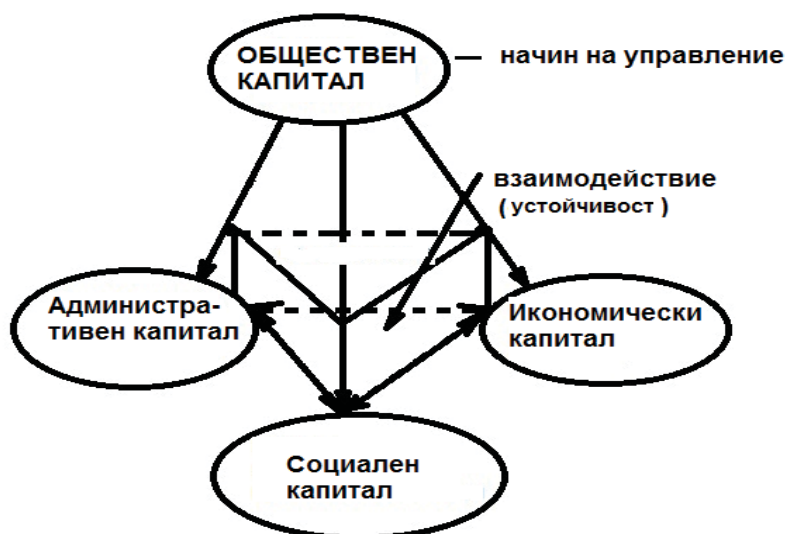
Зависимостта между начина на управление и развитието на социално-икономическата система изисква да се даде отговор на въпроса *как се повишава устойчивостта на социално-икономическата система*. Тук е обоснована тезата, че нейното развитие е подчинено на равнището на устойчивост и съвместимост на системите на социално управление. Най-общо тези системи се подразделят на *административна, икономическа и социална* (вж. фиг. 1). Основният аргумент е, че *устойчивостта на административната система* се осъществява на база делегиране на социално-икономически дейности от централната към местната власт, т.е. чрез повишаване равнището на икономическа децентрализация. *Устойчивостта на икономическата система* се

* Център по управление „Оупън Майнд“ ЕООД, info@openmindmanagement.org

постига, като се определят предпоставките за икономическо развитие и се анализира тяхната ефективност за развитието на бизнес-организациите. *Устойчивостта на социалната система* на свой ред се разглежда като резултат от степента на развитие на административната и икономическата системи.

Фигура 1

Устойчивост на социално-икономическите системи



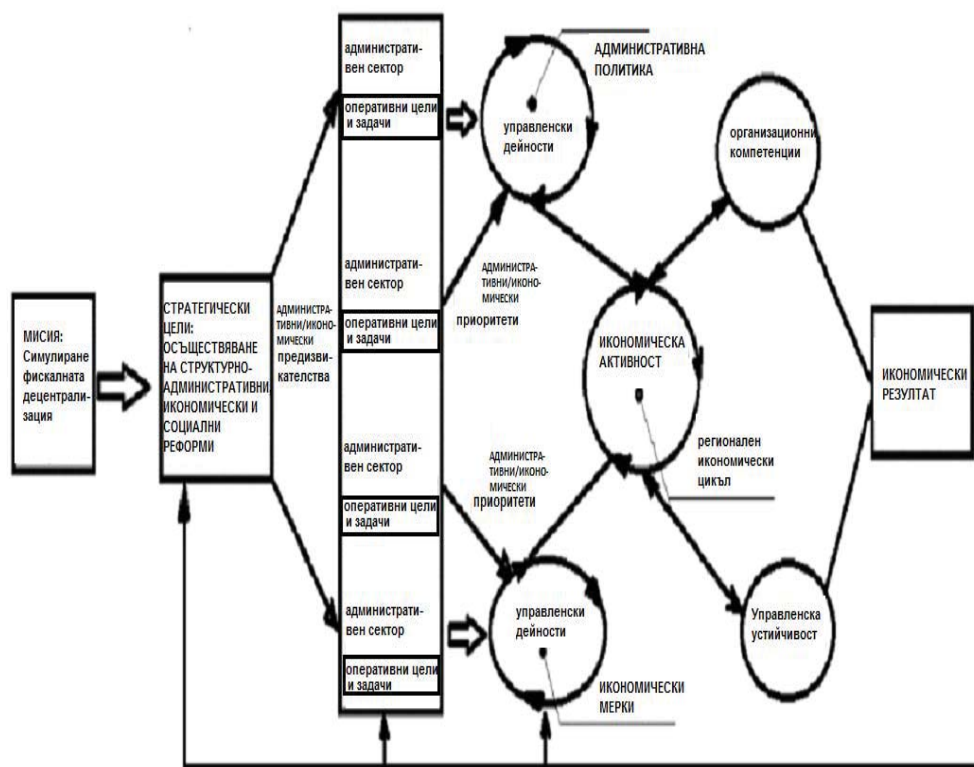
Устойчивостта на *административната, икономическата и социалната дейност* на местната власт е възможна, когато се познават добре регионалните икономически проблеми и дейности, нейният потенциал за осъществяване на необходимите икономически реформи и предпоставките за развитието на този потенциал. Повишаването на обществения капитал предполага активно участие на регионалните организации - обществени и частни, в процеса на изграждане на социалната и икономическата инфраструктура на регионите в страната. Това обаче е възможно чрез делегирането на редица социално-икономически дейности на местното равнище на управление и чрез по-висока икономическа активност на местната власт.

Концептуалната рамка, върху която се осъществява процесът на структурната децентрализация, е илюстрирана на фиг. 2. Ефективното използване на тази рамка е възможно тогава, когато се дефинират правилно видовете административни процеси и дейности, протичащи на регионално равнище, и се определи тяхната значимост за постигане на планираните структурно-административни цели. Същевременно концептуалната рамка позволява да се разкрият икономическите и социалните предизвикателства в процеса на децентра-

лизация, както и да се разработи пакет от мерки, насърчаващ регионалното социално-икономическо развитие и растеж.

Фигура 2

Концептуална рамка на структурната децентрализация¹



Административна децентрализация и управленска устойчивост

Устойчивостта на административната децентрализация се основава върху съвместимостта между изпълняваните управленски дейности на местно равнище. Посредством нея става възможно да се „програмира“ икономическата активност на местната власт, да се формират икономическите ѝ приоритети и ключовите икономически дейности. Фокусът е върху изграждането на *административна управленска рамка, която определя*: първо, оптималният баланс на административните дейности за постигането на желания икономически

¹ Тази рамка е използвана от автора при разработването на софтуерна платформа, насърчаваща развитието на регионален икономически цикъл чрез аутсорсване на бизнес проекти - www.bexo.org

резултат и второ, формирането на управленска концепция за идентифициране приоритетите на местната власт в процеса на икономическа децентрализация.

Най-общо административните процеси могат да се подразделят на интегрални и иновативни. *Интегралният административен процес* включва управленски дейности, насочени към подобряването на *разходно-доходната структура и повишаване на ефективността на общинските активи*. За постигането на тези цели решаващо значение има интегрирането на информационни системи от бази данни, които осигуряват обмяната на управленски опит и повишават равнището на комуникация между административните звена. Създават се необходимите условия за контролиране и регулиране на регионалните дейности, както и за вземането на отговорни и етични решения в общините.

Първият набор от управленски дейности в интегралния административен процес е насочен към *стимулиране партньорството на местната власт с националните образователно-изследователски организации* при разработването на програми и анализи за регионално развитие. Разбира се, програмите трябва да бъдат синхронизирани с приоритетите за социално-икономическото развитие на съответния регион. До голяма степен тази сфера на партньорство позволява на общината да генерира нужния научен потенциал за реализирането на регионалните структурно-административни и икономически промени. За нуждите на икономическия анализ тук условно ще наречем тази управленска дейност „образователно-изследователска дейност“ (ОИД).

Други управленски дейностите и процеси са свързани с *начина на данъчно и фискално функциониране на местната власт*. Те са насочени към определяне на правилния баланс на фискални мерки за осигуряване на икономическото функциониране на конкретния регион. Целта им е създаването на микрофискална организация, която да анализира нуждите на общината, свързани с изпълнението на приетите планове за икономическо развитие и изготвянето на стабилна финансова рамка за практическото осъществяване на предприетите икономически реформи. Тази управленска дейност ще обозначим с условното наименование „данъчно-фискална дейност“ (ДФД).

Управленските дейности, които водят до обезпечаване на *социалното осигуряване и застраховане на публичните обекти*, ще наречем „социално-застрахователна дейност“ (СЗД). Тук се акцентира върху демографските трендове в общинските ареали. От особено значение е прогнозирането на динамиката на населението, т.е. равнището на миграция, раждаемост, смъртност и имиграция. Докато раждаемостта и смъртността са свързани с прогнозиране на обществените нужди от здравеопазване и образование, миграцията и имиграцията (входяща и изходяща) са в пряка връзка с анализирането на равнището на трудова заетост и потенциала за икономически растеж, базиращ се върху наличните трудови ресурси в конкретния регион.

Последният набор от управленски дейности в интегралната категория са *технологично ориентирани и са свързани с разработването на информа-*

ционни системи, подsigуряващи функционирането на регионалната администрация. Те включват изграждането на технологични бизнес-платформи, засилващи взаимодействието между представителите на различни обществени сегменти и регионалните структури. Тези платформи са пряко свързани с устойчивостта и ефективността на административните дейности, със съкращаване на обслужващия персонал в местната администрация и ограничаване на бюджетните разходи. Разработването на технологични проекти и информационни системи намалява също и разходите за правене на бизнес на регионално ниво и осигурява идентифицирането на латентни и потенциални проблеми в структурата и функционирането на местната власт. За нуждите на анализа ще обозначим този тип управленска дейност с условното наименование „технологично-административна дейност“ (ТАД).

Видовете управленски дейности, отнасящи се към процесите на *интегрална децентрализация*, са илюстрирани на табл. 1.

Таблица 1

Управленски дейности на интегралната децентрализация

ОИД - управленски дейности, целящи развитието на научния потенциал на местната власт. Фокусът е върху иницирането на административни и структурни промени на региона.	ДФД - управленски дейности, ориентирани към данъчното и фискалното функциониране на местната власт. Включва създаването на микрофискален субект, който да анализира и планира икономическите нужди на местната власт.
СЗД - управленски дейности за социалното осигуряване и застраховане на публичните обекти. Акцентите са върху анализиране на демографската динамика и трендове на населението по региони.	ТАД - управленски дейности за развитието на технологичния капацитет на регионите, т.е. разработване на информационни системи, намаляващи транзакционните разходи (време и средства) за правене на бизнес и бюрократичната тежест на регионалната публична администрация.

За разлика от интегралния иновативният административен процес е насочен към иницирането на управленски дейности, стимулиращи кадровото развитие и икономическия потенциал на региона. Поради инициране на нови управленски дейности в структурите на местната власт възниква нуждата от изграждане на набор от знания, умения и управленски компетенции, необходими за повишаване равнището на ефективност и устойчивост на новопоставените цели в общината. Акцентите на регионалната политика са свързани с идентифицирането и прилагането на най-добрите управленски и образователни практики в процеса на регионално развитие и със стремежа към структурно-административно усъвършенстване. В този смисъл управленските дейности в иновативната категория са насочени към балансиране на икономическите проекти по региони и постигане на планираните регионални цели.

Първият набор от управленски дейности в *иновативната категория* има за цел да *развие потенциала на човешкия фактор в структурите на местната власт*. Това включва осъществяването на образователни семинари и програми, които повишават *административния и управленския капа-*

цитет на местната власт. Фокусира се върху по-тясното сътрудничество между местната власт и центровете за продължаващо обучение. Целта на това сътрудничество е провеждането на образователни програми, които формират управленски компетенции - знания и умения, необходими за преодоляване на предизвикателствата, свързани с функционирането на местната власт. Задачата е да се повишат конкурентните предимства на организациите и структурите на местното самоуправление. За нуждите на икономическия анализ ще обозначим тази управленска дейност с условното наименование „образователна управленска дейност“ (ОУД).

Друг спектър от *управленски дейности в иновативната категория* са свързани с *правно-административното функциониране на местна власт.* Целта е изграждането на местни юридически структури, осигуряващи правните норми на поведение - права и задължения, както на бизнеса, така и на всяка административна единица, т.е. изготвянето на юридически документи, лицензи, трудови договори във всяка сфера на дейност съобразно с Трудовия кодекс и нормативната база на профсъюзните организации. Така се създават необходимите предпоставки за устойчиво функциониране на регионалните структури. Тази категория управленска дейност тук ще наречем „правно-съдебна дейност“ (ПСД).

Третата група управленски дейности е свързана с *развитието на маркетинговата дейност на общинските организации.* Тези дейности са насочени главно към създаване на предпоставки за развитие на регионалната икономика в областта на туризма и промишлеността. От особено значение тук е да се определят конкурентните предимства на регионите и да се търсят начини и средства за тяхното развитие. Задачата е да се стимулира развитието на местното производство и да се разработи производствен капацитет на всеки регион. Това неминуемо ще доведе до по-висока икономическа активност на региона, до увеличаване на приходите в общинския бюджет и до по-целенасочено използване на средствата за развитието на регионалната икономика. Тази категория управленски дейности може условно да се обозначи като „маркетингова дейност“ (МРД).

Последната група управленски дейности – *„интеррегионално сътрудничество“ (ИРД),* е свързана със *стимулиране на публично-частното партньорство при осъществяване на интер- и интрарегионални битови икономически проекти.* Тази управленска дейност цели изграждането на интерколлекторни връзки на редица инфраструктурни проекти. Най-значимите от тях са в областта на газоснабдяването, електрифицирането и топлофицирането на регионите. Друга непосредствена задача е създаването на предпоставки за международно сътрудничество и привличане на инвестиции за мащабни проекти от национално значение. Този тип проекти се очаква да увеличат конкурентните предимства не само на регионалната, но и на националната икономика. Целта е да се стимулира производственото, а не потребителското кредитиране на икономическите субекти във всяка община.

Видовете управленски дейности на *иновативната децентрализация* са илюстрирани на табл. 2.

Таблица 2

Управленски дейности на иновативната децентрализация

ОУД - управленски дейности, целящи развитието на административния и управленския капацитет на местната администрация. Приоритет е формирането на управленски компетенции - знания и умения, необходими за преодоляване на предизвикателствата пред управленските кадри и бизнеса.	ПСД - управленски дейности, ориентирани към обезпечаване на правно-административното функциониране на местната власт. Включва реформирането на юридическата база и осигуряването на правилно функциониране на всяка административна единица.
МРД - управленски дейности, насочени към стимулиране развитието на конкурентоспособна регионална икономика и икономическият потенциал на бизнеса.	ИРД - включва управленски дейности, насочени към създаване на предпоставки и разработване на интеррегионални икономически проекти, както и привличане на инвестиции от проекти с национално значение.

Устойчивостта на икономическата активност на местната власт до голяма степен зависи от определяне *равнището на съвместимост на планираните управленски дейности*. Колкото е по-високо това равнище, толкова е по-силен ефектът на катализ на икономическата активност и толкова по-бързо се очаква получаването на желан икономически резултат. Решаването на този проблем се базира върху алгоритъм, разработен върху нова управленска методология – „когнитивна топология“². Резултатите от анализа са посочени в табл. 3.

Таблица 3

Равнище на съвместимост между иницираните управленски дейности в интегралната и иновативната категория

	ДФД	ОИД	ТАД	СЗД	ОУД	ИРД	МРД	ПСД
ДФД	К-я	.34	.27	.07	.20	.08	.01	.24
ОИД	.34	К-я	.69	.22	.01	.01	.10	.06
ТАД	.27	.69	К-я	.51	.01	.30	.31	.48
СЗД	.07	.22	.51	К-я	.01	.44	.29	.22
ОУД	.20	.01	.01	.01	К-я	.01	.21	.12
ИРД	.08	.01	.30	.44	.01	К-я	.63	.42
МРД	.01	.10	.31	.29	.21	.63	К-я	.21
ПСД	.24	.06	.48	.22	.12	.42	.21	К-я

От табл. 3 става ясно, че управленският цикъл *ДФД* е високо съвместим

² Методологията е одобрена за патентоване от Световната организация за интелектуална собственост (№ РСТ/СА2012/050715).

с управленските дейности *ОИД, ТАД и ПСД*. С други думи, инициирането на управленски дейности в данъчното и фискалното функциониране на местната власт успешно се допълва от управленските дейности в юридическата, техно-логичната и изследователската сфера. Очакванията са, че този набор от де-централизирани дейности ще синхронизират усилията на местната власт за разработване и внедряване на единна административна система, която да позволи устойчивото функциониране на правно-административния обществен сектор.

Управленските дейности, които са високо съвместими с управленския цикъл *ОИД*, са *ДФД, ТАД и СЗД*. Това означава, че успехът на управленските дейностите в научноизследователската област пряко зависи от наличието на информационна система, която да намалява комуникативната бариера между публичната администрация и образователните институции, от степента на из-граждане и развитие на местни микрофинансови субекти и успешното фис-кално функциониране на местната власт. Това е така, защото очакваният ико-номически ефект се свежда до намаляване на трудностите и бариерите за достъп до икономическа и статистическа информация. С други думи, създават се необходимите предпоставки за анализиране на икономическата динамика и развитие на научния потенциал на съответния регион.

Управленските дейности, съвместими с управленския цикъл *ТАД*, са *ОИД, СЗД и ПСД*. Тази управленска динамика означава, че развитието на технологичния капацитет и намаляването на бюджетните разходи на местната власт зависят от адекватно изградената административна структура и правно-съдебната система на местно управление, както и от способността на управ-ленските кадри в общините да предвидят въздействието на демографския фактор върху социалните проекти, свързани със пенсионното осигуряване, образованието и т.н. Следователно доброто технологично осигуряване на работния процес се очаква да оптимизира разходите за този тип дейности.

Управленските дейности, съвместими с управленския цикъл *СЗД*, са *ТАД, ИРД и МРД*. Равнището на съвместимост между тези дейности означава, че успешното осъществяване на реформите в областта на социалното осигуряване и публичното застраховане зависи от равнището на конкурентоспособност на региона и способността на общинските структури да разработват или вземат участие в интеррегионални икономически проекти, т.е. да станат акционери на по-мощни проекти с национална значимост. Ако този управленски цикъл доведе до желан икономически резултат - нарастване на икономическата активност на региона, ще се гарантира успехът на реформите в социалния сектор.

Управленският цикъл за развитието на управленския и административ-ния капацитет на местната власт - *ОУД*, до голяма степен зависи от необ-ходимостта да се повиши конкурентоспособността на регионалната икономика - управленска дейност *МРД*. С други думи, управленският капацитет има нужда от развитие тогава, когато даден регион изпитва икономически трудности или е в

процес на осъществяване на належащи социални, икономически или политически реформи.

Управленските дейности, които са най-силно съвместими с цикъла *ИРД*, са *ТАД*, *СЗД*, *МРД* и *ПСД*. Анализът на икономическия ефект от тези дейности показва, че привличането на инвестиционни проекти във всяка регионална икономика зависи пряко от съществуването на добре изградена технологична база, с чиято помощ, от една страна, се ограничават бюрократичните бариери за правене на бизнес, а от друга, се намаляват алтернативните разходи на бизнеса,. Тук се включват и времето за регистрация на бизнеса; данъчната политика - доколко тя стимулира чуждестранните инвестиции; демографската динамика - наличието на квалифицирана работна ръка; равнището на конкурентоспособност и правно-съдебната рамка, осигуряваща безпрепятствено функциониране на бизнеса (вкл. трансфер на работна сила и сравнително либерална входяща имиграционна политика), и др.

Важно е да отбележим, че дефинираните в табл. 3 управленски дейности не изключват възможността от разработване на нов тип управленско поведение в рамките на един управленски цикъл. Целта тук е да се покаже кои от тях са съвместими помежду си и до какъв социално-икономически резултат биха довели. С течение на времето новоиницираните управленски дейности придобиват рутинен характер и довеждат до инертно социално-икономическо поведение. Този тип поведение често влиза в конфликт с променящата се икономическа среда, което налага изграждането на нов тип управленски дейности, съвместими с първоначално инициираните, с цел да се стимулира устойчивото регионално развитие и растеж. До голяма степен това равнище на съвместимост определя и коефициента на устойчивост на икономическата дейност в даден регион.

Този коефициент е база за оценка на въздействието на управленските дейностите върху интензитета на организационната динамика (вж. фиг. 3). Целта е да се определи балансът на структурно-административни управленски дейности, водещи до постигането на оптимален икономически резултат. Важно е да се отбележи, че ако пропорцията/тежестта на изпълняваните управленски дейности излезе извън рамката на програмираното икономическо поведение може да се очаква забавяне на социално-икономическите реформи и спад в икономическата активност на регионите в страната.

От фиг. 3 става ясно, че водещо значение за развитието на регионите в България има равнището на конкурентоспособност на икономиката. Управленските дейности, които са неотложни и се очаква да доведат до повишаване на икономическата активност и получаване на желаните икономически резултат, са *ТАД*, *СЗД*, и *ИРД*.³ Техният коефициент на устойчивост и съвместимост в процеса на повишаване равнището на конкурентоспособност на българската икономика е съответно .31, .29 и .63. Тази индикация показва, че приоритетите

³ Тези дейности са високо съвместими с управленската дейност *МРД* (вж. табл. 3).

на икономическата политика на страната са свързани с управленско поведение, стимулиращо разработването на междурегионални икономически проекти и привличането на инвестиции с национална значимост за българската икономика. Фокусът тук е върху развитието на технологичния капацитет на икономиката като предпоставка и катализатор за устойчив икономически растеж, както и оценка на въздействието на демографския фактор върху социалната и икономическата динамика на регионите.

Фигура 3

Коефициент на устойчивост на управленските дейности в процеса на децентрализация



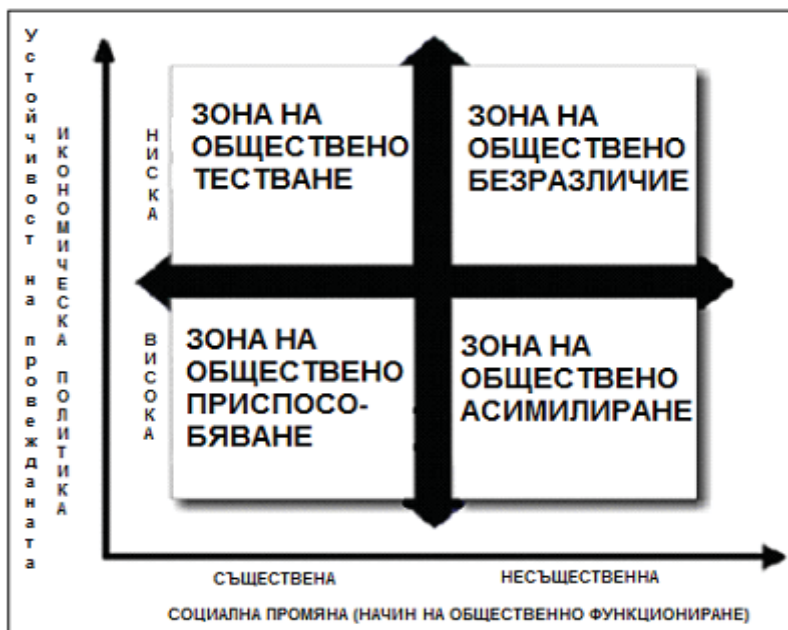
Социално-икономическа децентрализация и управленско поведение

Фискалната децентрализация предполага повишаване на икономическата активност на регионите в България. Фокусът е върху делегиране на редица административни и икономически функции от централната към местната власт. Затова е необходимо процесът на децентрализация да е свързан със значими социално- и структурно-административни промени. Динамиката и специфичните особености на политиката на социално-икономическа децентрализация се разглеждат в границите на четири основни зони на обществени нагласи: *на обществено приспособяване, на обществено асимилиране, на обществено безразличие и на обществено тестване*. Анализирането на тези зони не само дава възможност да се очертае „макромрамката“ на икономическата устойчивост, но и да се идентифицират тези финансови и икономически предизвикателства,

мерки и приоритети, които осигуряват желаната социална и икономическа децентрализация (фиг. 4).

Фигура 4

Динамика на социално-икономическата децентрализация



● *Зоната на обществено приспособяване* се характеризира с висока устойчивост на провежданата икономическа политика и съществена (желана) промяна във функционирането на местната власт. Устойчивото функциониране на регионалните структури в тази зона предполага: либерализация на българската икономика; промени в данъчното законодателство и политика; прехвърляне на редица административни дейности от централната към местната власт; по-висока степен на прозрачност на провежданата регионална политика; стимулиране на публично-частното партньорство по проекти от взаимен икономически интерес и др. Тези мерки се очаква да внесат необходимата социално-икономическа промяна, която ще даде възможност на регионалните бизнес- и обществени организации да повишат своята икономическа активност и да увеличат административния капацитет и икономически потенциал за устойчиво развитие и растеж.

Икономическата либерализация като стратегическа мярка би трябвало да премахне съществуващите правителствени бариери за правене на бизнес; да даде по-голяма свобода на местната власт да инициира инвестиционни

проекти; да намали транзакционните разходи (времето, необходимо за осъществяване на иницираните бизнес-проекти) и да понижи степента на централизирано регулиране. Създават се предпоставки за предприемчиво поведение както на бизнеса, така и на структурите на местната власт. Единственият критерий за регулирането на бизнес-проектите по региони е тяхната *адекватност и легитимност* съобразно действащите европейски норми и стандарти за правене на бизнес.

Промените в данъчното законодателство и политика имат за цел постигането на по-голяма финансова автономност и ефективност на местната власт. Пример в тази насока е намаляването на данъчната ставка на организациите, които спонсорират социални и обществени проекти. Това не само ще активизира участието на бизнеса в регионални проекти, но и ще допринесе за инфраструктурното развитие на регионите, базиращо се върху различни форми на публично-частно партньорство. Разбира се, такава промяна изисква създаването на гъвкава данъчна система, която не би трябвало да се регулира от централизиран държавен орган – например Министерството на финансите, и трябва да се синхронизира с нуждите на всяка община. Данъчните реформи, засягащи начина и равнището на данъчно облагане на фирмите и домакинствата, биха дали възможност на общинските структури сами да регулират данъчната си система в зависимост от нуждите на конкретния регион, свързани с реализирането на социални проекти в областта на здравеопазването, насърчаването на трудовата заетост, културното развитие, спорта и образованието.

Делегирането на политиката на данъчно облагане върху местната власт създава редица *предимства и предизвикателства*. Основното предимство е опростяването на системата за преразпределения на събраните на територията на дадена община данъци и такси - данъците, които принадлежат на общината или са наложени от нея, директно влизат в общинския, а не в републиканския бюджет. Подобен подход не само премахва бюрократичните бариери и прави управленската система по-ефективна, но и позволява на местната власт да планират собствените си приходи и разходи и непосредствено да разполагат с тях (без да е необходимо процедурно време за осъществяване на държавните трансфери към регионите). Такъв данъчен подход би намалил времевата рамка за възстановяване на бюджетните задължения на данъчната администрация към бизнеса (например на ДДС) и би гарантирал навременното плащане на социални осигуровки и помощи.

Предизвикателствата на свой ред са свързани с изграждане на необходимия технологичен и управленски капацитет на структурите на местната власт, който да позволява умело да се управлява събираемостта и използването на местните данъци. Важно е също да се предпазва общинският бюджет от данъчни нарушения и измами. Във връзка с това е необходимо да се делегира власт на местните контролни органи, които да реагират бързо на сигнали за нарушения и неправомерни операции в данъчната сфера.

Прехвърлянето на редица административни дейности от централната към местната власт повишава устойчивостта на провежданата икономическа политика и води до съществена социална промяна. Тази категория дейности включва: *лицензиране на бизнес-организациите на местно равнище* (организациите, функциониращи на територията на съответната община, да получават лицензи за извършваната от тях дейност от общинските структури); *създаване на регионални консултативни органи*, с чиято помощ да се изготвят икономически анализи, свързани с нуждите на региона от инфраструктурни проекти - канализация, сметища, пътна инфраструктура и т.н.; *определяне на демографските трендове и синхронизирането им с необходимостта от изграждане на адекватна здравна, образователна и културна система*; *формиране на общински центрове за финансиране и развитие на бизнеса* посредством разработването и реализирането на конкретни инвестиционни проекти и т.н. Този тип административна и социално-икономическа политика на децентрализация оказва положително въздействие върху регионалната динамика и създава среда, която се характеризира с по-трайно взаимодействие между обществените институции и бизнеса.

Процесът на децентрализация е съизмерим с необходимостта от провеждането на *прозрачна регионална политика*. Прозрачността позволява всички заинтересувани лица по региони – бизнес-организации и жители, да придобият по-добра представа за специфичните особености и цели на регионалната политика и да предприемат мерки за нейното подобряване. Високата прозрачност на приходите и разходите на местната власт например повишава административната отговорност на общинските структури и стимулира активното участие на фирмите и домакинствата в местното управление.

Политиката на прозрачност е свързана с организирането на форуми и обществени дебати, които дават възможност на общинските структури да се запознаят със социалните и икономическите нужди на бизнеса и на хората по региони и да се търсят начини и средства за разрешаване на латентни проблеми, възникващи в процеса на функциониране на местната власт. Прозрачността допринася за популяризиране на различни аспекти на правителствената политика и за оценяване на въздействието ѝ върху развитието на бизнеса и на регионалните структури. Основната задача е минимизирането на възможността от конфликт между очакваната и реалната устойчивост на провежданата регионална политика, а главна стратегическа цел е определянето на мащаба на нейното въздействие върху динамиката на регионалното развитие.

Силно влияние върху икономическата активност на регионите оказва и *публично-частното партньорство*, т.е. участието на общините в регионални бизнес-проекти, засягащи например газифицирането, топлофицирането и изграждането на електропреносната мрежа на регионите. Акционерното участие на местната власт в такива инфраструктурни проекти създава възможност за допълнителни приходи в общинския бюджет и е предпоставка за иницирирането на регионален икономически цикъл за устойчивото развитие на икономическия и

социалния потенциал на общинските структури, необходим за осъществяването на предприетите мерки за стабилност на местното самоуправление.

● *Зоната на обществено асимилиране* се характеризира с *висока устойчивост на провежданата социалната политика и несъществен промяна в начина на публичното функциониране*. Местните структури функционират в тази зона тогава, когато се наблюдава промяна в обществените нагласи и средата, в която те извършват своята дейност. Политиката за присъединяване към регионални зони за социално-икономическо развитие например създава предпоставки за правенето на бизнес във висококонкурентна бизнес-среда. Ефектът се свежда до преосмисляне на социалния и икономическия модел на управление и до идентифициране на потенциалните предимства и недостатъци на протичащите интеграционни процеси. В новосъздалата се обществена и бизнес-среда от съществено значение е да се установят онези уникални характеристики, които биха открили конкурентните предимства на регионалната икономика. В такъв смисъл стратегическата цел е да се определят сравнителните предимства на регионите - с какво произвежданите продукти и предлаганите услуги са различни от тези на конкурентните региони, и да се повиши икономическата готовност на разглеждания регион да пренасочи икономическия си потенциал и приоритети към новосформирания се потребителски сегмент.

● *Зоната на обществено тестване* се характеризира с *ниска устойчивост на водената социално-икономическа политика и съществена промяна в начина на правене на бизнес*. Акцентът при новосъздалата се обществена динамика е върху изграждането на климат на доверие между регионалните заинтересувани лица и обществените институции, от една страна, и създаването на социална устойчивост, от друга. Изграждането на климат на доверие се базира на здравословната експлоатация на икономическите, природните и човешките ресурси от местната власт, докато създаването на социална устойчивост е гарант за безконфликтно осъществяване на предприетите социални и икономически промени на средата, в която функционират регионалните институции. С други думи, социалната устойчивост включва изграждането на социална и икономическа среда, която отговаря на пазарните нужди и на обществените нагласи.

● *Зоната на обществено безразличие* се характеризира с *ниска устойчивост на провежданата социална политика и несъществен промяна в начина на регионално функциониране*. Небалансираната социална политика например измества обществената подкрепа за конструктивно инфраструктурно бизнес-развитие към сравнително неконтролируема и трудно измерима социална програма. Типично за тази зона е воденето на несъизмерима и небалансирана икономическа политика, която увеличава правителствените и общинските разходи, генерирайки бюджетен дефицит. Регионалната динамика често се съпровожда с непропорционални правителствени разходи за социално и икономическо развитие, което води до тежки икономически последствия за бизнеса и за обществото.

Един от проблемите на небалансираната социална политика са трудностите, свързани с нейното оптимизиране. Неспособността да се повиши ефективността на социалните разходи често е причина за нежеланието на бизнеса да изпълнява данъчните задължения и да реинвестира фирмените печалби в социално-икономическите ареали, където той извършва своята дейност. Социалната политика често влиза в конфликт със собствената си концептуална база, върху която се изгражда. Увеличаването на правителствените и общинските разходи в един социален сектор и намаляването им в друг маргинализира участието на дадена социална група в общественно-политическия живот и предизвиква допълнителни социални разходи, свързани с нейната реинтеграция.

Друг съществен проблем е неспособността да се установи степента на насищане и задоволяване на нуждите на социалния сектор и да се определи полезността на направените социални разходи. Липсата на концептуална рамка, върху която се изгражда и надгражда социалната политика, често е причина за отсъствие на общественополезни резултати и възникването на трудности при измерването на икономическия ефект от такава политика. Асинхронът между провежданата социална политика и нуждите на бизнеса нерядко води до липса на социалноотговорни икономически практики. Това затормозява икономическото развитие и на обществото, и на регионите. Небалансираната социална политика стимулира изнасяне на производствените мощности извън границите на общественно-икономическата зона, в която се води този тип политика. Тя често се проявява под формата на закупуване правото за правене на бизнес на чуждестранния пазар – лицензиране, изнасяне на производствените мощности или на патентованите технологии в друга държава, договор за управление - франчайз (използване на фирмената технология и наемане на производствени мощности в чужди държави). С други думи, може да се очаква изтичане на ноу-хоу и на най-добри управленски практики извън България.

*

Структурната, административната и социално-икономическата децентрализация помагат да се формират стратегическите приоритети, свързани с увеличаването на устойчивостта на провежданата икономическа политика на местната власт. По този начин се изгражда рамката на приемливо и неприемливо социално-икономическо поведение и се очертават очакванията за устойчиво развитие на регионите. Определят се също и редица оперативни цели и задачи за постигането на устойчиви икономически резултати и по-ефективно функциониране на местната власт.

На основата на направения концептуален анализ се стига до извода, че политиката на структурна децентрализация е съпътствана от редица трудности и противоречия. Причината за тази противоречивост е цикличният характер на националната и световната икономика. При наличието на такава среда

трябва да се реши кое е по-полезно например за развитието на даден регион - по-агресивната данъчна политика за повишаване на данъчната ставка или привличането на инвестиционни проекти чрез ниски данъци. При значителна общинска задлъжнялост правилният икономически избор би довел до търсене на възможности за по-тясно взаимодействие с бизнеса на базата на публично-частното акционерно партньорство или по-активното взаимодействие с финансираните от Европейския съюз оперативни програми за разработването на регионални икономически проекти.

Използвана литература:

Хаджиев, В. (2014). Организационна екология. С.: Импера Дизайн“, 174 с.

Хаджиев, С., В. Хаджиев (2014). Икономикс: теми, тестове и задачи. С.: „Парадигма“.

Хаджиев, В. (2013). Когнитивни модели и подходи в стратегическото управление. С.: „Парадигма“, 287 с.

Хаджиев, В. (2012). Когнитивна топология и управленско поведение. Свищов: Библ. „Стопански свят,“ 214 с.

Drucker, P. and J. Marciariello (2008). Management: Revised Edition. New York: Harper Collins Publisher.

Kiesler, S. and L. Sproull (1982). Managerial response to changing environments: Perspective - on problem sensing from social cognition. - Administrative Science Quarterly, 27 (4).

Бизнес платформа (B2B) за аутсорсване на бизнес проекти. Център по управление „Оупън Майнд“ ЕООД, www.bexo.org

23.1.2014 г.